

ZMIANY W SPOSOBIE KREDYTOWANIA ROLNICTWA PO WSTĄPIENIU POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ

Piotr Prus, Bogdan Wawrzyniak

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy

Streszczenie. Przedmiotem opracowania była analiza udzielania kredytów preferencyjnych po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Powołana w tym celu Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa stosowała różne formy pomocy finansowej, głównie w postaci kredytów preferencyjnych. Rodzaje i formy pomocy ulegały ciągłemu poszerzaniu, począwszy od tradycyjnych kredytów inwestycyjnych, na zakup gruntów rolnych, poprzez udzielanie pomocy w sytuacji klęsk żywiołowych, a kończąc na popieraniu rozwoju roślin energetycznych. Największym zainteresowaniem cieszyły się kredyty udzielane młodym rolnikom, a potem kredyty inwestycyjne.

Kierunki udzielania kredytów uległy zmianie po 2004 r. W polityce kredytowej zaczęły dominować kredyty pozwalające na dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów UE. Polska jako nowy członek Unii Europejskiej została zobowiązana (zgodnie z traktatem o przystąpieniu do Unii Europejskiej) do dostosowania udzielanej rolnikom z budżetu krajowego pomocy, uznanej za istniejącą, do sytuacji zapewniającej zgodność z wytycznymi stosowanymi przez Komisję Europejską.

Słowa kluczowe: kredyty preferencyjne, warunki udzielania kredytów, rodzaje kredytów

WSTĘP

Kredyt zawsze odgrywał dużą rolę w rolnictwie. Wynika to ze szczególnej specyfiki rolnictwa, gdzie długość procesu produkcyjnego nie pokrywa się z bieżącymi potrzebami rolnika. Między poszczególnymi fazami produkcji, a zwłaszcza między siewem i zbiorem, upływa zbyt długi okres, aby wysokość uzyskanych środków finansowych wystarczała na pokrycie kosztów produkcji. Stąd rolnik często musiał sięgać po dodatkowe źródła finansowe, które pozyskiwano z myślą o przyszłej produkcji.

W ujęciu historycznym warunki udzielania kredytu ulegały istotnej, a przy tym ciągłej zmianie. W ramach tzw. polityki kredytowej ustalano warunki, na jakich były one

udzielane, w tym wysokość oprocentowania, okresy spłaty i karencji, wysokość udziału kredytu w finansowanych nakładach, formy realizacji i zabezpieczenie zwrotu kredytów. Kredyt zalicza się do najbardziej elastycznych instrumentów zarządzania rolnictwem, gdyż dzięki niemu możliwe jest oddziaływanie na zmiany kierunków produkcji. Do pozytywnych cech kredytu należy także zaliczyć to, że za jego pomocą można oddziaływać na podmioty gospodarcze w kierunku stosowania przez nie rachunku ekonomicznego i obliczania kosztów produkcji.

Funkcje kredytu ulegały ciągłym zmianom. Początkowo kredyt miał na celu umożliwienie lub ułatwienie pełnego zagospodarowania i właściwego wykorzystania ziemi. Z czasem kredyt miał na celu wspieranie procesu dostosowawczego do gospodarki rynkowej. Potem zmierzał do większego wykorzystania funduszy unijnych, a także współfinansowania zamierzeń inwestycyjnych. Po akcesji do UE kredyty służyły głównie zwiększeniu skali produkcji i rozszerzeniu jej asortymentu, a także poprawie struktury obszarowej gospodarstw rolnych.

MATERIAŁ I METODY BADAŃ

Polityka kredytowa w polskim rolnictwie po wstąpieniu do UE stanowiła ważny czynnik realizacji Wspólnej Polityki Rolnej. Postanowiono, że po akcesji finansowanie modernizacji rolnictwa i rozwoju wsi będzie następowało głównie ze środków unijnych, zgodnie zresztą z mechanizmami polityki rolnej i programami strukturalnymi. W okresie przejściowym rola dotychczas stosowanych instrumentów wsparcia rolnictwa ze środków krajowych będzie musiała ulec ograniczeniu na rzecz wsparcia unijnego, oczywiście z udziałem niezbędnego współfinansowania krajowego.

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej zostały zachowane niektóre formy pomocy państwa dla rolnictwa, ale przebudowano zasady ich udzielania. Celem opracowania jest analiza ewolucji systemu kredytowania rolnictwa, która następowała w miarę tego, jak wzrastał udział wspólnotowej (publicznej) pomocy finansowej, powstającej dzięki dopłatom bezpośrednim, a także realizacji płatności w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich i Sektorowego Programu Operacyjnego – Rolnictwo. Badania obejmują lata 2004–2006 i przedstawiają dane zarówno w ujęciu strukturalnym, jak i porównawczym między latami. Głównym źródłem danych był System Informacji Zarządczej ARiMR.

AGENCJA RESTRUKTURYZACJI I MODERNIZACJI ROLNICTWA W PROCESIE KREDYTOWANIA ROLNICTWA

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa jako agenda rządowa powstała w 1994 r. na bazie likwidowanego Funduszu Restrukturyzacji i Oddłużenia Rolnictwa (FRiOR), który z kolei powstał na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 czerwca 1992 r. (DzU z 1992 r. Nr 49, poz. 222). Fundusz Restrukturyzacji i Oddłużenia Rolnictwa funkcjonował krótko, zaledwie przez dwa lata (do końca 2003 r.). Jego celem było zniwelowanie negatywnych skutków wzrostu zobowiązań finansowych sektora rolno-spożywczego wobec banków, powstałych z powodu gwałtownego wzrostu opro-

centowania kredytów bankowych [Wiatrak 1998]. Cel ten realizowano przez wykup wierzytelności banków oraz udzielanie ze środków budżetowych kredytów preferencyjnych (naprawczych lub modernizacyjnych) [Rozporządzenie Rady Ministrów 2002]. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa na mocy ustawy przejęła zobowiązania i wierzytelności FRiOR.

Do zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa zgodnie z ustawą należy wspieranie:

- inwestycji w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym oraz usługach dla rolnictwa,
- poprawy struktury agrarnej,
- przedsięwzięć tworzących nowe miejsca pracy,
- rozwoju infrastruktury techniczno-produkcyjnej w rolnictwie,
- przedsięwzięć w zakresie oświaty, doradztwa i informacji.

Z kolei przychodami Agencji pozwalającymi na kredytowanie różnych przedsięwzięć są:

- środki pochodzące z oprocentowania rezerw obowiązkowych odprowadzanych przez banki,
- środki budżetowe określone corocznie w ustawie budżetowej,
- odsetki od lokat bankowych,
- środki uzyskane w ramach bezzwrotnej i kredytowej pomocy zagranicznej [Ustawa o ARiMR 2003].

Dopiero w nowelizacji ustawy z dnia 6 lutego 2001 r. dopisano, że Agencja wspomaga realizację zadań ze środków pochodzących z funduszy UE oraz z innych źródeł zagranicznych. Pozwoliło to początkowo realizować zadania związane z SAPARD, PHARE, ISPA, a potem z funduszy związanych z płatnościami obszarowymi, Planem Rozwoju Obszarów Wiejskich i Sektorowym Programem Operacyjnym.

KREDYTOWANIE ROLNICTWA PO AKCESJI DO UE

Wejście naszego kraju do UE oznaczało wiele istotnych zmian w systemie finansowania rolnictwa, w tym zwłaszcza z budżetu państwa. Rolnicy oczekiwali zwiększenia nakładów publicznych na rolnictwo, argumentując tę potrzebę zwiększeniem kosztów produkcji z tytułu wzrostu cen środków produkcji, nawozów mineralnych, maszyn i narzędzi rolniczych, pasz itp. W okresie przejściowym (do 30 kwietnia 2004 r.) utrzymane zostały dotychczas obowiązujące formy pomocy, jak dopłaty do preferencyjnych kredytów, gwarancje i poręczenia, spłaty kredytów na inwestycje w rolnictwie oraz pomoc przy zakupie gruntów rolnych. Okazało się, że w okresie przejściowym nie mogły ulec zmianie warunki udzielania istniejącej pomocy, co gwarantowały odpowiednie ustawy.

W 2004 r. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa rozpoczęła wspieranie ze środków krajowych procesów restrukturyzacji wsi i rolnictwa oraz obszarów wiejskich. Zadania te realizowane były za pomocą następujących instrumentów:

- dopłaty do oprocentowania kredytów inwestycyjnych, klęskowych i obrotowych,
- poręczenia i gwarancje kredytów inwestycyjnych i klęskowych,
- udzielanie pomocy grupom producentów rolnych,
- dopłaty do mleka w klasie ekstra.

Warto tutaj podkreślić, że odrębnym sposobem udzielania pomocy rolnikom była instytucja poręczenia i gwarancji kredytowych. Tego typu pomocy Agencja udzielała przy realizacji kredytów inwestycyjnych. Gwarancje miały charakter terminowy i były udzielane do wysokości 60% wartości kredytu. Warunkiem ubiegania się o gwarancje lub poręczenie kredytu było najpierw zawarcie z bankiem kredytującym umowy o taki tryb postępowania.

W 2004 r. Sejm uchwalił istotną ustawę o zmianie ustawy o dopłatach do oprocentowania niektórych kredytów bankowych, której celem było wydłużenie terminu spłaty kredytu obrotowego na zakup rzeczowych środków do produkcji rolnej. Polityka kredytowa w pierwszym okresie naszego funkcjonowania w Unii Europejskiej polegała na stopniowym wygaszaniu starych regulacji prawnych, niezgodnych z wytycznymi UE, i podejmowaniu działań sprzyjających dostosowaniu rolnictwa polskiego do standardów panujących w krajach dawniejszej UE-15. Nowa polityka kredytowa była przedstawiana przez decydentów jako korzystna, zwłaszcza gdy analizowano ją w perspektywie nowego planu finansowego związanego z płatnościami obszarowymi oraz działań zawartych w Planie Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) lub w Sektorowym Programie Operacyjnym – Rolnictwo (SPO). Dopływ środków finansowych do sektora rolnego był długi, a przy tym realizowany z poważnym opóźnieniem. Jak wiadomo, najwcześniej uruchomiono dopłaty obszarowe, a przedsięwzięcia te realizowano łącznie ze wsparciem gospodarstw o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW). Jednakże pierwsze wpłaty na konto z tego tytułu wpłynęły dopiero 15 grudnia 2004 r. Z kolei w ramach PROW najwcześniej uruchomiono działania związane z rentami strukturalnymi i zalesieniem gruntów rolnych, lecz płatności z tym związane wpływały na konta rolników dopiero w 2005 r. Zarówno renty strukturalne, jak i zalesienie gruntów rolnych miały ograniczony charakter i stąd nie wpłynęły na poprawę sytuacji ekonomicznej wsi i rolnictwa.

DOSTĘPNOŚĆ KREDYTÓW PREFERENCYJNYCH W PIERWSZYM OKRESIE FUNKCJONOWANIA W RAMACH UE

Zgodnie z postanowieniami traktatu o przystąpieniu do Unii Europejskiej, Polska otrzymała tylko trzy lata (od 1 maja 2004 do 30 kwietnia 2007), w których możliwe miało być stosowanie pomocy na dotychczasowych zasadach. Oznacza to, że po tej dacie kończyła się możliwość stosowania pomocy państwa, m.in. w zakresie umarzania, rozkładania na raty lub odraczania terminu spłaty wierzytelności Agencji powstałych ze środków byłego Funduszu Restrukturyzacji i Oddłużenia Rolnictwa.

Przystąpienie do UE wymagało zaangażowania dodatkowych środków finansowych na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie i jego otoczeniu. Środki te przeznaczano głównie na dostosowanie produkcji do wymogów sanitarno-weterynaryjnych, poprawę ochrony środowiska zgodnie ze standardami UE, poprawę gospodarki odpadami, wprowadzenie nowych technologii produkcji i doskonalenie dotychczasowych, jak też rozszerzenie asortymentu produkcji. Na cele inwestycyjne przeznaczono 13 linii kredytowych o charakterze preferencyjnym, w tym m.in. na zwiększenie skali produkcji, wprowadzenie nowej technologii, utworzenie kwater agroturystycznych itp. Środki zabezpieczone na dopłaty do oprocentowania kredytów inwestycyjnych planowanych

do udzielenia w 2004 r. umożliwiły realizację inwestycji w rolnictwie i jego otoczeniu w kwocie wynoszącej 4,4 mld zł, a bankom kredytowanie rolnictwa w kwocie ok. 3,3 mld zł [Kredytowanie rolnictwa 2004].

Agencja współpracowała w zakresie stosowania dopłat do oprocentowania kredytów inwestycyjnych z 17 bankami, które udzielały kredytów poprzez oddziały, a także banki spółdzielcze, co łącznie dawało 2800 placówek zaangażowanych w dystrybucję tego typu pomocy finansowej. W 2004 r. ARiMR udzieliła kredytów na realizację 20,4 tys. przedsięwzięć inwestycyjnych na sumę 1907,6 mln zł. Analizując strukturę kwot kredytów, należy stwierdzić, że największe kwoty zostały udzielone w ramach linii kredytowej na utworzenie lub urządzenie gospodarstw przez młodych rolników. Stanowią one 46,3% łącznej kwoty kredytów inwestycyjnych. Dominujący udział kredytów z linii młody rolnik utrzymuje się w ciągu wielu lat, co pozytywnie świadczy o przemianach pokoleniowych w naszym rolnictwie. Drugie miejsce zajęły podstawowe kredyty inwestycyjne (18,6%) i kredyty branżowe (13,3%). Patrząc na ten problem przez pryzmat województw, najwięcej tego typu kredytów pozyskały woj.: mazowieckie (378,7 mln zł), wielkopolskie (243,9), lubelskie (165,5) i kujawsko-pomorskie (163,1) [Kredyty preferencyjne 2005].

Analiza celów kredytowania według linii kredytowania wskazuje, że największe kwoty przeznaczono na dostosowanie do sanitarno-weterynaryjnych wymogów UE, które realizowane były w ramach kredytów branżowych. Poprawa struktury obszarowej gospodarstw rolnych następowała głównie przy wsparciu kredytów preferencyjnych przeznaczonych na utworzenie lub urządzenie gospodarstwa rodzinnego i zakup gruntów rolnych. Z kolei wiodącym celem kredytów udzielanych w ramach branżowego programu mleczarskiego i linii młody rolnik było zwiększenie skali produkcji. Inwestycje polegały na wprowadzaniu nowej technologii lub doskonaleniu dotychczasowej technologii produkcji. Jednak największym zainteresowaniem rolników cieszyły się kredyty inwestycyjne przeznaczone na przedsięwzięcia związane z zakupem, budową, adaptacją i remontem budynków. Rolnicy ci zdawali sobie sprawę, że bez stworzenia solidnych podstaw nowoczesnego rolnictwa trudno będzie egzystować w strukturach europejskich [Większe środki... 2004].

Agencja nie ograniczała swojej aktywności wyłącznie do wyżej wymienionych form wspierania kredytem rolnictwa. Jak wiadomo, rolnictwo jest działem gospodarki szczególnie narażonym na ponoszenie strat w wyniku występujących klęsk żywiołowych. Znaczna część tych klęsk jest efektem niekorzystnych i gwałtownych zjawisk atmosferycznych, których skutki odczuwalne są na dużych obszarach, co powoduje trudności w odtworzeniu produkcji. W celu umożliwienia wznowienia produkcji w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych od wielu lat funkcjonuje system preferencyjnych kredytów klęskowych. Przy udzielaniu poręczeń kredytów klęskowych obowiązywał tryb uproszczony, umożliwiający kredytobiorcom załatwienie wszelkich formalności bezpośrednio w bankach kredytujących, które działały w imieniu Agencji.

W celu rozszerzenia dostępu do szkolnictwa wyższego młodzieży z terenów wiejskich ARiMR wprowadziła również system pożyczek i kredytów studenckich. Kredyty studenckie udzielane były przez banki komercyjne z dopłatą do oprocentowania z budżetu państwa. System ten wprowadzono ze względu na trudności, jakie napotykali studenci z uwagi na bardzo niskie dochody, a zwłaszcza na niewystarczające zabezpieczenie

kredytowe, w tym trudności ze znalezieniem poręczycieli o dochodach adekwatnych do oczekiwań banków. W miarę jak państwo wprowadzało nowe regulacje prawne w zakresie kredytów studenckich, rola Agencji w tym zakresie malała.

Kolejną formą pomocy kredytobiorcom były poręczenia i gwarancje spłaty kredytów inwestycyjnych. Z poręczeń i gwarancji udzielanych przez Agencję mogły korzystać osoby fizyczne i prawne, posiadające zdolność kredytową. Oceniając tę zdolność, brano pod uwagę efektywność gospodarowania, stan majątkowy oraz płynność płatniczą [Poręczenie kredytów kłeszkowych... 2005].

KIERUNKI ZMIAN POLITYKI KREDYTOWEJ W LATACH 2005–2006

Po pierwszym roku funkcjonowania w Unii Europejskiej okazało się, że preferencyjne kredyty inwestycyjne służyły przede wszystkim zwiększaniu skali produkcji, poprawie struktury obszarowej, wprowadzaniu nowych technologii produkcji lub doskonaleniu dotychczas stosowanych. Ponadto, finansowane były inwestycje mające na celu poprawę efektywności i jakości produkcji, a tym samym zwiększenie jej konkurencyjności na rynkach krajowych i zagranicznych, obniżenie kosztów produkcji oraz ochronę środowiska naturalnego.

Do każdej preferencyjnej linii kredytowej „przypisane” były listy możliwych do sfinansowania działalności i wysokość nakładów. Zakres działalności objętych preferencyjnymi kredytami był szeroki, zarówno jeśli na ten problem spojrzeć z pozycji produkcji roślinnej, jak i zwierzęcej. Równie szeroka była lista nakładów, które można było sfinansować korzystając z kredytów z dopłatami do oprocentowania. Ogólnie można stwierdzić, że prawie każda inwestycja związana z produkcją rolniczą mogła być realizowana przy udziale kredytów, przy czym zróżnicowane były warunki kredytowania.

Tak więc kwota kredytu nie mogła przekroczyć 80% wartości przedsięwzięcia, a jedno gospodarstwo mogło otrzymać nie więcej niż 4 mln zł kredytu. W przypadku linii kredytowej związanej z realizacją inwestycji (GR) można było sfinansować 90% ceny umownej gruntów rolnych, a w przypadku linii osadnictwo rolnicze (OR) nawet 95% przedsięwzięcia.

Warunki udzielania kredytów przedstawiono tabeli 1.

Tabela 1. Warunki udzielania kredytów w latach 2005–2006

Table 1. Bank loans conditions in 2005–2006

| Linia kredytowa | Okres spłaty (lata) | Okres karencji (lata) | Oprocentowanie |
|-----------------|---------------------|-----------------------|----------------|
| IP | 8 | 2 | 3 |
| KZ | 15 | 2 | 1,2 |
| MR | 15 | 2 | 1,2 |
| BR | 8 | 2 | 2 |
| OR | 15 | 2 | 1,2–3,0 |
| GP | 8 | 2 | 1,1 |
| GR | 20 | 2 | 1,2 |
| NT | 15 | 2 | 1 |

Możliwości kredytowania inwestycji miały swoją symbolikę:

1. Symbolem IP określono zasady udzielania kredytów na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach dla rolnictwa.
2. Symbolem KZ oznaczono zasady udzielania kredytów na zakup gruntów rolnych.
3. Symbolem MR oznaczono kredyt, który przeznaczony był na utworzenie lub urządzenie gospodarstw rolnych dla osób, które nie przekroczyły 40 lat życia.
4. Symbolem BR oznaczono kredyty branżowe.
5. Symbolem OR oznaczono kredyt na utworzenie gospodarstwa rolnego lub programu osadnictwa rolniczego na gruntach Skarbu Państwa.
6. Symbolem GP oznaczono kredyt na inwestycje rolne podejmowane przez grupy producentów rolnych.
7. Symbolem GR oznaczono kredyt na zakup nieruchomości rolnych w ramach ustawy z 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego.
8. Symbolem NT oznaczono kredyt przeznaczony na realizację przedsięwzięć związanych z wprowadzaniem nowych technologii w produkcji roślinnej i zwierzęcej, zapewniającej wysoką jakość produktu w porównaniu do technologii już stosowanych w gospodarstwie.

Jak z powyższego zestawienia wynika, najmniej korzystny był kredyt na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych rolników, a także w przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach w rolnictwie (IP). Okazało się, że istniały różne kombinacje uzyskania kredytu, w których rolnikowi trudno było się rozeznąć. Pomocy w tym zakresie udzielały ośrodki doradztwa rolniczego, w których doradcy szczegółowo informowali o celowości wyboru planowanego przedsięwzięcia i sposobach jego finansowania.

Rozpatrując udzielane kredyty pod względem okresu ich spłaty, można stwierdzić, że najbardziej korzystne było uzyskanie kredytu na zakup lub urządzenie gospodarstwa rodzinnego w ramach ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego (20 lat). Dość długie okresy spłat kredytu występowały przy zakupie ziemi, nowego osadnictwa rolniczego, nowych technologii i w sytuacji młodych rolników (15 lat).

W celu uzyskania kredytu inwestor musiał przedstawić plan przedsięwzięcia, uzyskać pozytywną opinię ODR oraz przedstawić w banku współpracującym z Agencją wniosek o kredyt [Kredytowanie rolnictwa 2005]. Ostateczną decyzję o udzieleniu kredytu podejmował bank, a nie Agencja. W kompetencji banku mieściło się również określenie wysokości i formy zabezpieczenia kredytu.

Agencja stosowała określone procedury w procesie realizacji dopłat do oprocentowania kredytów w całym okresie kredytowania i wyrażała zgodę na zmiany pod warunkiem, że kredytobiorca udokumentował poniesione wydatki, realizował (w toku) przedsięwzięcia i prowadził działalność zgodnie z planem zaopiniowanym pozytywnie przez ODR. W sytuacjach nieprzewidywalnych i klęskowych Agencja po uzgodnieniu z bankiem skłonna była np. do prolongaty spłaty kredytu, zmiany przeznaczenia kredytu lub udziału własnego, a także wydłużenia okresu realizacji przedsięwzięcia i zmiany kierunku prowadzonej produkcji.

W latach 2004–2006 struktura kwot preferencyjnych kredytów inwestycyjnych przedstawiała się następująco (w %):

- 39,0 na rozszerzenie asortymentu produkcji i zwiększenia skali produkcji,

- 20,0 na poprawę struktury obszarowej gospodarstw rolnych,
- 20,0 na wprowadzenie nowej technologii oraz doskonalenie dotychczasowej,
- 8,3 na dostosowanie do wymogów sanitarno-weterynaryjnych UE,
- 7,2 na zwiększenie wykorzystania zdolności produkcyjnych i poprawę jakości,
- 0,4 pozostałe przypadki.

Tak więc przedsięwzięcia finansowane w latach 2004–2006 należy ocenić pozytywnie, ponieważ służyły głównie zwiększeniu poziomu produkcji, przemianom agrarnym, wprowadzaniu innowacji i ekologii. W analizowanym okresie z preferowanych kredytów inwestycyjnych w zakresie rolnictwa najczęściej korzystały gospodarstwa zajmujące się uprawą zbóż (33%), chowem i hodowlą bydła (27%), chowem i hodowlą trzody chlewnej (10%) i uprawami szklarniowymi (6,9%). W ramach wymienionych kwot rolnicy kupili 317,6 tys. ha gruntów, wybudowali, zmodernizowali, bądź adaptowali 5,4 mln m² budynków inwentarskich oraz zakupili 5,8 tys. sztuk ciągników [Efekty pomocy... 2006].

Nowym zjawiskiem w działalności ARiMR było wspieranie inwestycji związanych z uprawą roślin energetycznych. Przedsięwzięcia te dotyczyły zakładania plantacji wierzby energetycznej, służącej do pozyskiwania biomasy. Kredyt mógł być przeznaczony na zakładanie plantacji, w tym np. na zakup gruntów pod założenie plantacji, sadzonek, budowę ogrodzenia i na inne poczynania. Z kolei nie można było przeznaczać kredytu na prowadzenie prac związanych z uprawą, pielęgnacją i zbiorem tej rośliny. Z kredytu wspieranego przez Agencję można było też rozwijać uprawy roślin przemysłowych związane z możliwością powstawania alternatywnych źródeł energii, w tym przykładowo rzepak, słonecznika, malwy, trzciny itp.

NOWE REGULACJE PRAWNE PRYZNAWANIA KREDYTÓW PREFERENCYJNYCH PO 2007 ROKU

Mimo zapowiedzi przez resort rolnictwa ograniczenia liczby linii kredytowych, rolnicy nadal wykazywali duże zainteresowanie kredytami preferencyjnymi, ale 30 kwietnia 2007 r. minął trzyletni okres, podczas którego można było stosować dotychczasowe rozwiązania.

Zgodnie z ustaleniami z Komisją Europejską, kontynuowanie dotychczasowych sposobów kredytowania rolnictwa na zasadach preferencyjnych jest niezgodne z prawem unijnym, ponieważ nowa pomoc po 3-letnim okresie wymaga notyfikacji w KE. Nowe rozwiązania wprowadzono na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 2007 r., które upoważniało Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa do zawarcia nowych umów z bankami. Rozporządzenie daje podstawę do kontynuowania przez ARiMR pomocy finansowej ze środków krajowych w trzech obszarach działalności, a mianowicie w dopłatach do oprocentowania kredytów na realizację inwestycji w rolnictwie i w przetwórstwie produktów rolnych oraz gwarancji i poręczeń spłaty kredytów [Preferencyjne kredyty inwestycyjne 2007]. W szczególności zalecane będą następujące linie kredytowe:

- kredyty na realizację inwestycji w gospodarstwach rolnych, działach specjalnych i przetwórstwie produktów rolnych,

- kredyty na utworzenie lub urządzenie gospodarstw rolnych dla osób, które nie ukończyły 40. roku życia,
- kredyty na realizację inwestycji w zakresie realizacji nowych technologii i inne.

Kwota kredytu nie może przekraczać 80% wartości nakładów inwestycyjnych na gospodarstwo rolne. W przypadku innych poczynań kwota kredytu nie może być wyższa niż 70%. Procedury ubiegania się o kredyty preferencyjne są zbliżone do poprzednich przepisów [Kredyty preferencyjne udzielane... 2007].

ZAKOŃCZENIE

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (od 1994 r.) jest w prostej linii kontynuatorem dawniejszego Funduszu Restrukturyzacji i Oddłużenia Rolnictwa. Fundusz powstał (1992 r.) w momencie istotnych zmian w funkcjonowaniu naszego rolnictwa i jego przechodzenia na tory gospodarki rynkowej. Fundusz w większej mierze służył oddłużeniu rolnictwa niż jego restrukturyzacji. Agencja powołana na mocy ustawy sejmowej powstała po części z myślą o czekających ją zadaniach po naszej spodziewanej przynależności do wspólnoty europejskiej.

Jak wiadomo, Unia Europejska jest nastawiona rygorystycznie co do udzielania pomocy publicznej indywidualnym podmiotom. Jedną z form pomocy krajowej, realizowanej przez ARiMR, były dopłaty do oprocentowania kredytów inwestycyjnych i kłeskowych, które okazały się atrakcyjnymi źródłami finansowania. Zastosowanie bowiem dopłat powodowało, że oprocentowanie płacone przez kredytobiorców było dużo niższe od oprocentowania kredytów komercyjnych. Zgodnie z traktatem o przystąpieniu do Unii Europejskiej nowe państwa członkowskie zostały zobowiązane do dostosowania w okresie trzech lat zasad udzielania pomocy uznanej za istniejącą do sytuacji zapewniającej zgodność z wytycznymi stosowanymi przez Komisję Europejską. Powyższe regulacje oznaczają potrzebę przystosowania „pomocy istniejącej” do wymogów UE. Dzięki nowej regulacji prawnej Rady Ministrów ARiMR będzie nadal realizować krajową działalność pomocową, głównie w formie dopłat do oprocentowania kredytów inwestycyjnych i na wznowienie produkcji rolniczej po kłeskach.

PIŚMIENNICTWO

- Efekty pomocy kredytowej dla gospodarstw rolnych, 2006, Biuletyn Informacyjny MRiRW, nr 10.
Kredytowanie rolnictwa po akcesji, 2004, Biuletyn Informacyjny MRiRW, nr 4.
Kredyty preferencyjne w 2005 r., 2005, Biuletyn Informacyjny MRiRW, Nr 2.
Kredytowanie rolnictwa w 2005 r., 2005, Biuletyn Informacyjny MRiRW, nr 6.
Kredyty preferencyjne udzielane od 1 maja 2007 r., 2007, Biuletyn informacyjny MRiRW, nr 7–8.
Preferencyjne kredyty inwestycyjne po 30 kwietnia 2007 r., 2007, Biuletyn Informacyjny MriRW, nr 6.
Poręczenie kredytów kłeskowych, inwestycyjnych i studenckich, 2005, Biuletyn Informacyjny MRiRW, nr 6.
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 czerwca 2002 r. w sprawie zasad funkcjonowania oraz źródeł zasilania Funduszu Restrukturyzacji i Oddłużenia Rolnictwa (DzU Nr 49, poz. 222).

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu i kierunków działań ARiMR oraz sposobów ich realizacji (DzU Nr 77, poz. 514).
- Ustawa z dnia 29 grudnia 2003 r. o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (DzU Nr 1, poz. 2 z 2004).
- Wiatrak A., 1998, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, [w:] Encyklopedia agrobiznesu, Fundacja Innowacja, Warszawa.
- Większe środki na kredyty preferencyjne w 2004 r., 2004, Biuletyn Informacyjny MRiRW, nr 6.

CHANGES IN CREDITING WAY OF AGRICULTURE AFTER POLAND ACCESSION TO THE EU

Abstract. The subject of this study was to analyse granting preferential credits after accession of Poland to the EU. Established for this aim the Agency of Restructuring and Modernization of Agriculture used different ways of financial support, mainly in a form of preferential credits. Types and forms of this support were continuously extended, starting from traditional investment credits and for farm land purchasing, through giving support in a case of disasters and finally to support of development of energetic plants. The most interesting were credits for young farmers and next, in succession, investment credits.

Directions of credit granting ways were changed essentially after 2004. In the credit policy started to dominate credits agreed to the Common Agricultural Policy let farms adjust to the EU standards. Poland as a new country member of the UE has been obligated to adjust the ways of agriculture supporting to compatibility with the European Commission guidelines.

Key words: preferential credits, conditions of credits granting, types of credits

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 15.05.2008